

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Sebehodnoticí a hodnotící nástroj Rámec profesních kvalit učitele

Příloha č. 2 – Popis hodnoticí škály Rámce profesních kvalit učitele

Příloha č. 3 – Dotazník

Příloha č. 4 – Sebehodnocení ZU a hodnocení UU – případová studie č. 1

Příloha č. 1

Sebehodnoticí a hodnoticí nástroj Rámec profesních kvalit učitele¹

¹ V celém dokumentu bude užíváno slovo učitel ve smyslu učitel/učitelka

Smyslem vypracování Rámce profesních kvalit učitele je podpora profesionalizace učitelské profese a podpora profesního rozvoje učitelů.

Rámec profesních kvalit učitele je charakteristikou vynikajícího učitele základní a střední školy, především učitele všeobecně vzdělávacích předmětů. Rámec profesních kvalit učitele je metou, ke které směřuje jak začínající, tak zkušený učitel.

Východiskem Rámce profesních kvalit učitele je Podkladový materiál pro tvorbu standardu kvality profese učitele. Jádrem tohoto materiálu tvoří profesní činnosti učitele (Učitelství, 2010, roč. 113, č. 12, s. 15-18).

Předpoklady kvality profesních činností učitele

Předpokladem kvality profesních činností učitele je jeho jednání v souladu s etickými principy učitelství profese. To znamená, že učitel:

- dodržuje lidská práva. Nediskriminuje žáky, jejich rodiče ani své kolegy. Dokáže pozitivně pracovat s odlišnostmi pramenícími z původu, vyznání a pohlaví;
- používá závazné právní normy platné pro svou profesi;
- jedná v souladu s ochranou osobních údajů žáků, jejich rodin i svých kolegů;
- řídí se etickými hodnotami altruistického chování (úcta k člověku a jeho rozvoji, ochrana života, pomoc slabšímu, sounáležitost, láska k lidem apod.);
- při svých profesních rozhodnutích vychází z pojetí dítěte jako rozvíjející se osobnosti;
- do třídy vnáší demokratické principy jednání, komunikace a soužití;
- je ochoten a schopen osvětlit svá rozhodnutí vztahující se k učení a výchově žáků – je odpovědný za prostředky, kterými instruuje a vychovává své žáky;
- jako součást třídního kurikula (aktuálně) zařazuje také etická témata, která se týkají nebo se mohou týkat jeho třídy (násilí, závislosti apod.).

Předpokladem kvality profesních činností učitele je rovněž nezbytná úroveň jeho profesních znalostí. Základní úroveň profesních znalostí učitele je garantována jeho kvalifikací, tj. ukončeným magisterským programem přípravného vzdělávání učitelů.

Profesní znalostní základna učitele zahrnuje zejména:

- pedagogické znalosti (se zvláštním důrazem na řízení a organizaci procesů vyučování);
- znalost vyučovaného oboru;
- didaktickou znalost obsahu, specifické propojení oboru, pedagogiky (didaktiky) i psychologie;
- znalost kurikula s ohledem na klíčové kurikulární dokumenty;

- znalost cílů, účelů a hodnot výchovy a vzdělávání i jejich filozofických a historických východisek;
- znalost vzdělávacího prostředí (v užším i širším slova smyslu);
- znalosti žáků a jejich charakteristik (pedagogicko-psychologické znalosti);
- znalost sebe sama.

Profesní činnosti učitele

Základem Rámce profesních kvalit učitele jsou profesní činnosti. V těchto činnostech se projevují profesní kompetence učitele, chápané jako soubor profesních znalostí, dovedností, postojů, hodnot i osobnostních charakteristik.

V Rámci profesních kvalit učitele jsou vyjádřeny v podobě kritérií kvality v následujících osmi oblastech:

1. Plánování výuky
2. Prostor pro učení
3. Procesy učení
4. Hodnocení práce žáků
5. Reflexe výuky
6. Rozvoj školy a spolupráce s kolegy
7. Spolupráce s rodiči a širší veřejností
8. Profesní rozvoj učitele

Kritéria kvality jsou rozpracována do příkladů ukazatelů (indikátorů) kvality, které dále konkretizují obsah jednotlivých kritérií kvality a ukazují možnosti argumentů a dokladů naplňování jednotlivých kritérií.

Oblasti, kritéria a příklady ukazatelů kvality profesních činností učitele

1. Plánování výuky

Učitel systematicky plánuje výuku, tj. co, jak a proč se mají žáci učit, vzhledem ke vzdělávacím cílům stanoveným v kurikulárních dokumentech a s ohledem na individuální možnosti a potřeby žáků.

Učitel:

- 1.1 volí stěžejní přístupy a metody vyučování a učení směřující k naplňování dlouhodobých vzdělávacích cílů;
  - má promyšleno, co je smyslem a cílem vyučovaného předmětu, a k tomu směřuje;
  - zařazuje do svých plánů výchovné a vzdělávací strategie, které jsou uvedeny ve školním vzdělávacím programu (dále ŠVP);

- plán zohledňuje nejen náročnost obsahu, ale také čas nezbytný pro správné pochopení a realizaci zvolených metod;

1.2 stanovuje dílčí vzdělávací cíle z hlediska dlouhodobých vzdělávacích cílů;

- představí a s oporou o znalost žáků zdůvodní rozpracování dlouhodobých vzdělávacích cílů do cílů krátkodobých;
- dokáže formulovat a vysvětlit vzdělávací cíl v souvislosti s očekávanými výstupy formulovanými v ŠVP a klíčovými kompetencemi žáků;

1.3 vybírá smysluplný obsah a promýšlí návaznost, komplexnost a provázanost učiva včetně mezipředmětových vazeb i vhodné metody a organizaci výuky;

- plánuje přesahy probíraných vzdělávacích obsahů do jiných vyučovacích předmětů;
- plánuje tak, aby vytvářel prostor pro zdůraznění souvislostí jednotlivých témat;
- s oporou o znalost žáků a vzdělávacích cílů zdůvodní (vysvětlí) volbu přístupů a metod vyučování (i žákům);
- připravuje pro žáky učební pomůcky a využití různých zdrojů informací včetně moderních informačních technologií;
- respektuje sociální povahu učení, tj. plánuje situace, které využívají sociální charakter učení a ve kterých dochází k interakci žáků;

1.4 při plánování vychází z reflexe průběhu a výsledků předchozí výuky a učení žáků;

- monitoruje průběh a výsledky výuky a učení žáků;
- vysvětlí, jakým způsobem bude pracovat s informacemi zjištěnými monitorováním průběhu a výsledků výuky a učení žáků;

1.5 volí způsoby diferenciací a individualizace výuky (vzdělávací cíle, obsah, metody a organizaci učení) dle potřeb konkrétních žáků;

- plánuje pro různé typy žáků, v přípravě plánuje navíc specifické činnosti pro jednoho či více konkrétních žáků ve třídě;
- začleňuje do svého plánu i aktivity navržené žáky, čímž vychází vstříc potřebám, učebním stylům, schopnostem a dalším osobnostním charakteristikám žáků ve třídě;

1.6 plánuje, z čeho a jak žáci i učitel poznají, že dosáhli stanovených cílů. Rozhoduje se o způsobu reflexe a hodnocení procesu a výsledků učení žáků;

- informuje žáky s dostatečným předstihem (nejčastěji na počátku probírání nového tématu) o formě a kritériích hodnocení;
- formuluje vzdělávací cíle tak, aby byla zřejmá očekávaná úroveň jejich osvojení;

1.7 předvídá situace, které při učení mohou nastat, a promýšlí varianty jejich řešení;

- připravuje plány tak, aby vytvářely prostor pro práci s chybou;
- promýšlí použití alternativní metody pro ty žáky, kteří mají se zvládnutím vzdělávacího obsahu primárně použitou metodou problém;
- připravuje doplňkové a rozšiřující aktivity pro využití v případě potřeby.

2. Prostředí pro učení

Učitel ve třídě vytváří prostředí, v němž se žáci cítí dobře a mohou pracovat s vysokým nasazením. Ke každému žákovi přistupuje jako k jedinečné lidské bytosti a bez předsudků.

Učitel:

2.1 vytváří prostředí vzájemné úcty a respektu;

- je ke každému žákovi zdvořilý a důsledně vyžaduje od žáků, aby byli zdvořilí vůči němu i spolužákům, vyhýbá se ironii;
- dává prostor k vyjádření vlastních zkušeností, názorů a představ žáků;
- projevuje vstřícnost, vřelost, zájem a respekt každému žákovi;
- pokud je to možné, tak problémy řeší individuálně, ne demonstrativně;

2.2 podporuje soudržnost třídy a spolupráci mezi žáky;

- analyzuje vztahy ve třídě a snaží se je pozitivně ovlivnit přiměřenými zásahy;
- žádá a oceňuje vzájemnou pomoc mezi žáky; 2.3 vyjadřuje žákům důvěru a pozitivní očekávání, podporuje jejich sebedůvěru;
- staví na silných stránkách žáka a konstruktivně přijímá jeho případný neúspěch;
- vytváří situace, ve kterých může žák prožít úspěch („Zkus to ještě jednou, už jsi blízko, to dokážeš, neboj se...“);

2.4 rozpoznává odlišné učební potřeby a možnosti jednotlivých žáků a reaguje na ně; projevuje porozumění pro potřeby žáků;

- aktivně získává přiměřenou formou (např. rozhovory, žakovské portfolio) informace o žákovi a jeho potřebách;
- adekvátně reaguje na přímé i nepřímé podněty žáků v průběhu vyučování a včleňuje je do výuky;
- pomáhá žákům izolovaným a třídou odmítaným;

2.5 dává žákům prostor pro vyjádření, naslouchá žákům a poskytuje jim zpětnou vazbu; dbá na to, aby si žáci naslouchali navzájem a aby naslouchali učitelům;

- přesměrovává otázky a poznámky žáků na jiné žáky, žáci často reagují na sebe navzájem;
- rozvíjí a podporuje dovednost ocenit se navzájem;
- poskytuje dostatek času na přemýšlení a odpověď;
- povzbuzuje žáky ke kladení otázek a oceňuje chuť se ptát;
- nabízí činnosti, v nichž se žáci učí rozlišovat a pojmenovávat své pocity a hovořit o nich;
- zapojuje žáky do rozhodování a umožňuje jim nést spoluodpovědnost za věci, které se jich týkají;

2.6 zvládá kázeň ve třídě, která je chápána jako dodržování dohodnutého řádu a pravidel chování a soužití ve třídě; při řešení nekázně a rušivého chování jedná rázně, důsledně, ale současně s důrazem na důstojnost a vzájemný respekt;

- rozvíjí dovednost spoluvytvářet a respektovat pravidla a řád;
- podporuje žáky ve slušném, poctivém, ohleduplném a respektujícím chování vůči ostatním a v očekávání téhož chování od druhých;
- upozorňuje žáka na konkrétní problémy jeho chování (např. učitel vysvětluje žákovi, který porušil pravidla, a je-li to vhodné, i ostatním žákům, proč a v čem je porušení pravidla nebo řádu špatné);
- pro zvládnutí kázně a zvnitřnění pravidel chování využívá pozitivní zpětnou vazbu;
- umí převzít odpovědnost, správně se rozhodnout a adekvátně zasáhnout, pokud jde o situaci krizové intervence, ve které jde o ohrožení žáka;
- jasně vyjadřuje, jaké chování je pro něj nepřijatelné;
- kázní napomáhá kvalitní a zajímavou výukou;

2.7 přizpůsobuje prostředí třídy, její uspořádání a vybavení potřebám žáků a plánovaným činnostem; prostředí podporuje a umožňuje aktivní zapojení do široké škály činností;

- nabízí žákům dostupné pomůcky a materiály, materiály jsou žákům přístupné, mohou si je samostatně brát a využívat dle aktuálních potřeb výuky;
- zapojuje žáky do plánování uspořádání třídy, utváření prostředí třídy i jejího udržování;
- práce žáků jsou soustavně prezentovány a smysluplně využívány;
- efektivně využívá prostorových možností a materiálního vybavení školy;
- vede žáky k osobní odpovědnosti za péči o jejich pracovní prostředí;

3. Procesy učení

Učitel používá takové výukové strategie, které umožňují každému žákovi porozumět probírané látce, osvojit si žádoucí kompetence a získat vnitřní motivaci i dovednosti k celoživotnímu učení a poznávání.

Učitel:

3.1 vede výuku podle připraveného plánu, aktuálně reaguje na vývoj situace a na potřeby a možnosti jednotlivých žáků, neztrácí zaměření na stanovené cíle učení;

- seznamuje žáky s výchovně vzdělávacími cíli;
- reaguje změnou plánu na aktuální situaci a potřeby žáků, aniž ztrácí ze zřetele dlouhodobé cíle;

3.2 využívá širokého spektra metod a forem práce s důrazem na aktivní učení žáků;

- podporuje učení žáků řízením kroků učení, jasným zadáváním instrukcí a častou zpětnou vazbou;
- vytváří učební situace, v nichž žáci využívají dosavadní znalosti a zkušenosti, pracují s různými zdroji informací (včetně moderních didaktických technologií) a aktivně se podílejí na tvorbě nových poznatků;
- vytváří příležitosti k přemýšlení, ke konfrontaci různých názorů a představ, vybízí k jejich argumentaci;
- klade otevřené otázky podporující rozvoj vyšších úrovní myšlení, povzbuzuje žáky ke kladení otázek a oceňuje chuť se ptát („Proč..., Co by se stalo, kdyby..., Jak bys vysvětlil, že..., Jaký je tvůj názor...?“);
- žáci často pracují ve dvojicích a v kooperativních učebních skupinách (všichni členové skupiny se podílejí na splnění společného úkolu, mají rozdělené role);
- vede žáky k rozvíjení efektivních individuálních strategií učení;
- preferuje poznávání prostřednictvím činnosti žáků před sdělováním hotových poznatků a frontální výukou;

3.3 diferencuje a individualizuje výuku vzhledem k možnostem a potřebám jednotlivých žáků, snaží se o dosažení osobního maxima u každého žáka;

- vede si záznamy o individuálních potřebách a možnostech žáků (např. na základě soustavného systematického pozorování, formou portfolia žáků);
- zadává úkoly různé náročnosti (časová, kvalitativní i kvantitativní odlišnost);
- diferencuje učivo a nároky, modifikuje metody a formy práce, kritéria a způsoby hodnocení;
- bere v úvahu individuální tempo učení, dává dostatek času k řešení úkolů;
- zohledňuje rozdílné styly učení žáků;

- dává žákům v průběhu vyučování i mimo něj možnost volby a vede je k porozumění, že každá volba má své důsledky;

3.4 vede žáky k porozumění učivu, situaci, úkolu;

- vede žáky k výběru důležitých informací;
- vede žáky k výběru, interpretaci a porozumění informacím z rozličných zdrojů;
- zjišťuje, zda žáci správně porozuměli zadání či získaným informacím;
- žádá, aby žáci vyjadřovali své porozumění vlastními slovy;
- zařazuje látku do širšího kontextu;
- jasně formuluje otázky, zadání úkolů, a to různými způsoby (ústně, písemně);

3.5 využívá didaktické znalosti obsahu pro učení žáků;

- má nadhled nad probíraným učivem, s učivem pracuje v širším kontextu a v souvislostech;
- zná odpovědi na otázky žáků nebo ví kde je hledat;
- předkládá informace a příklady nad rámec základního učiva;

3.6 průběžně udržuje a podněcuje vnitřní motivaci žáků k učení;

- přiměřeným způsobem zprostředkovává žákům cíle výuky, vysvětluje smysl učebních činností;
- propojuje učení s reálnými životními situacemi;
- propojuje učení s osobními představami a prožitky žáků;
- překládá problémy k řešení;
- sám projevuje zájem o učivo a o učení;

3.7 komunikuje se žáky způsobem, který odpovídá jejich věku, kultivovaně, jasně, srozumitelně; vhodně pracuje i s prostředky neverbální komunikace;

- při výuce používá spisovnou češtinu;
- vyjadřuje se jazykem srozumitelným pro žáky;
- vhodně využívá prostředky neverbální komunikace.

4. Hodnocení práce žáků

Učitel hodnotí tak, aby žák získal dostatek informací pro své další učení a aby se učil sebehodnocení.

Učitel:

4.1 hodnotí procesy učení - poskytuje průběžně popisnou zpětnou vazbu (zaměřenou na směřování k cílům) k učebním činnostem a chování žáků, hodnotí postup, míru úsilí, zájem, úroveň spolupráce apod.;

- využívá záměrného pozorování a dalších vhodných technik sběru dat o pokrocích v učení žáka;
- vede žáky k tomu, aby shromažďovali autentické produkty, které dokumentují jejich pokrok v učení (např. žákovské portfolio, ukázky prací žáka, sebehodnoticí archy apod.);
- srozumitelně informuje žáky o jejich silných stránkách, o prostoru pro zlepšení i o tom, co by mohli pro zlepšení procesu vlastního učení udělat;

4.2 hodnotí výsledky učení, tj. míru dosahování kompetencí (znalosti, dovednosti, postoje i hodnoty) s ohledem na individuální možnosti žáků a vzhledem k očekávaným výsledkům;

- při hodnocení výsledků učení se učitel zaměřuje na pokrok žáků, podporuje žáky ve zvládnutí nedostatků;
- při hodnocení výsledků učení učitel uplatňuje individuální (pokrok žáka) i sociální (srovnání s výsledky ostatních žáků) vztahovou normu;

4.3 zprostředkovává žákům předem kritéria hodnocení, případně jim umožňuje podílet se na jejich vytváření;

- žáci vědí, co se hodnotí a jakou mají jednotlivá kritéria váhu v celkovém hodnocení;
- žáci se podílejí na tvorbě kritérií;
- žáci aktivně a s porozuměním používají kritéria hodnocení (rozvíjejí kompetenci k autentickému hodnocení);

4.4 využívá různých forem hodnocení podporujících zejména vnitřní motivaci žáků k učení;

- využívá slovní hodnocení a popisný jazyk;
- pracuje s žákovským portfoliem;

4.5 vede žáky k přebírání zodpovědnosti za vlastní učení, u žáků rozvíjí dovednost sebehodnocení a vzájemného hodnocení s oporou o předem známá kritéria;

- vede žáky k tomu, aby se spolupodíleli na stanovování vzdělávacích cílů, formulovali očekávání od vlastní práce a ve vazbě na tyto stanovené cíle a očekávání prováděli sebehodnocení.

5. Reflexe výuky

Učitel reflektuje procesy i výsledky plánování a realizace výuky s cílem zkvalitnit svoji práci a zvýšit tak efektivitu žákova učení.

Učitel:

5.1 vyhodnocuje zvolené strategie, metody a organizaci vyučování vzhledem k plánovaným cílům výuky, ale i jejich dosažení;

- vysvětlí, jak průběžně vyhodnocuje zvolené strategie, metody a organizaci vyučování vzhledem k plánovaným cílům výuky;
- uvědomuje si a vysvětlí odchylky mezi plánem a realizovanou skutečností;

5.2 porovnává plánované vzdělávací cíle a skutečně dosažené výsledky;

- doloží výsledky učení žáků, např. v písemné nebo obrazové podobě, na videozáznamu;

5.3 shromažďuje a využívá zdroje, které mu pomáhají reflektovat efektivitu výuky;

- k reflexi využívá nejen poznatky získané vlastním pedagogickým pozorováním, ale také informace získané od žáků, jejich zákonných zástupců, kolegů atd.;
- reflexe se týká také vývoje vztahů mezi žáky ve třídě;

5.4 vyhodnocuje vliv výuky na pokrok každého žáka;

- k reflexi vlastní práce využívá poznatků získaných na základě rozboru individuálních výsledků žáků, např. práce se žákovským portfoliem.

6. Rozvoj školy a spolupráce s kolegy

Učitel je aktivním členem školního společenství, který se spolupodílí na rozvoji školy a zkvalitňování vzdělávání. Přispívá k vytváření pozitivního klimatu školy, je si vědom, že je nositelem kultury školy.

Učitel:

6.1 podílí se na rozvoji školy a zkvalitňování jejího vzdělávacího programu, na přípravě a realizaci společných projektů školy;

- je schopen formulovat základní části ŠVP (charakteristika školy, charakteristika ŠVP, zvláštnosti ŠVP, upřednostňované strategie směřující k naplňování klíčových kompetencí žáků, charakteristika a osnovy vyučovacího předmětu, kterému vyučuje);
- předkládá návrhy na úpravy ŠVP;
- podílí se aktivně na plánování a realizaci vzdělávacích projektů;

6.2 přispívá k vytváření pozitivního sociálního klimatu školy, založeného na vzájemném respektu, sdílení společných profesních hodnot a spolupráci;

- objektivně pojmenuje a charakterizuje prvky klimatu školy a specifika kultury dané školy;
- v profesních diskuzích používá odborné argumenty, je schopen přijímat konstruktivní kritiku a využívat ji cíleně a systematicky ke svému profesnímu rozvoji;

- dodržuje etický kodex pracovníka školy, pokud je vytvořen;
- dodržuje pravidla profesní etiky nejen ve vztahu k žákům, ale i kolegům a dalším pracovníkům školy;

6.3 spolupracuje s kolegy i vedením školy na zkvalitňování výuky;

- podílí se na sdílení zkušeností (přispívá vlastními i využívá zkušeností svých kolegů), zapojuje se do různých forem spolupráce při zkvalitňování výuky (vzájemné hospitace, společná tvorba materiálů apod.).

7. Spolupráce s rodiči, odbornou a širší veřejností

Učitel vyhledává a využívá příležitosti pro spolupráci s rodiči, odborníky a dalšími partnery školy s cílem společně podporovat kvalitu učení žáků.

Učitel:

7.1 komunikuje a spolupracuje se zákonnými zástupci žáků na základě partnerského přístupu, založeného na vzájemné úctě, respektu a sdílené odpovědnosti za rozvoj žáků;

- vysvětluje zákonným zástupcům své pojetí výuky (cíle a strategie vyučování, způsoby hodnocení žáků atd.) a diskutuje s nimi o něm;
- dává zákonným zástupcům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich žáků;
- nabízí možnost zapojení rodin žáků do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy;
- poskytne zákonným zástupcům žáka konzultaci k otázkám výchovy a vzdělávání;
- komunikuje se všemi rodiči žáků, kteří to potřebují a kteří o to mají zájem;

7.2 usiluje o vtažení zákonných zástupců žáků do života školy;

- předkládá rodičům konkrétní návrhy na jejich spolupráci se školou;
- nabízí rodičům informace a podněty z oblasti výchovy a vzdělávání žáků (připravuje a realizuje pro ně dílny, přednášky, diskuze a další vzdělávací aktivity);

7.3 poskytuje rodičům co nejvíc informací o procesu i výsledcích žákova učení;

- pravidelně poskytuje zákonným zástupcům žáků informace a doporučení týkající se procesu i výsledků učení žáků;
- je v pravidelném kontaktu s rodiči žáků, průběžně je informuje o pokrocích žáka, o vzdělávacích cílech vyplývajících z kurikula, o akcích třídy/školy, a to prostřednictvím osobních setkání, písemnou i elektronickou formou, pokud je to možné;

7.4 získává od zákonných zástupců žáků informace o sociálním a kulturním prostředí žáka s cílem společně s nimi hledat cesty k rozvíjení žáka;

- respektuje přínosy, které mohou zákonní zástupci žáků poskytovat, a využívá je pro rozvoj žáků;
- pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí žáků, lépe porozumět silným stránkám, zájmům a potřebám žáka;
- do vzdělávání žáků začleňuje obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi žáků ze života ve vlastní rodině/komunitě;

7.5 komunikuje a spolupracuje s dalšími partnery školy;

- spolupracuje s poradenskými institucemi a školními psychology;
- navazuje kontakty a vytváří partnerské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání žáků, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje žákům v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě...);
- hledá a využívá příležitosti spolupráce s partnery školy;

7.6 dokáže prezentovat a zdůvodnit vzdělávací program školy rodičům i širší veřejnosti;

- dokáže odpovídat na otázky týkající se ŠVP, předkládá argumenty zdůvodňující správnost konkrétní podoby ŠVP.

8. Profesionální rozvoj učitele

Učitel řeší profesní výzvy a úkoly a přijímá zodpovědnost za možná rizika jejich řešení.

Učitel:

8.1 projevuje zaujetí pro profesi a pro práci se žáky;

- zabývá se svou profesí a žáky také mimo svou přímou pedagogickou povinnost;

8.2 průběžně reflektuje svou práci (nejen výuku), tj. je schopen popsat, analyzovat a hodnotit ji, vysvětlit důvody svého profesního jednání, případně navrhnout alternativní způsoby práce;

- např. formou pedagogického deníku nebo profesního portfolia vede poznámky, z nichž je zřejmé, že přemýšlí o svém způsobu výuky a s ohledem na vývoj žáků provádí příslušné změny;
- zodpovídá za rozhodnutí, která činí při výkonu své profese. Dovede svá rozhodnutí objasnit ve vazbě k uznávaným teoretickým konceptům, analyzovat a hodnotit, případně navrhnout alternativní řešení;
- je schopen posoudit svoje přednosti a meze ve své pedagogické činnosti a pracovat na svém dalším rozvoji;

8.3 na základě reflexe a sebereflexe plánuje svůj další profesní růst a své profesní kompetence průběžně rozvíjí;

- rozvíjí postoje a hodnoty, znalosti a dovednosti pedagogicko-psychologické, oborově didaktické, oborové, pracovně právní, znalosti a dovednosti z oblasti moderních informačních technologií;
- využívá k svému rozvoji reflexe od žáků, kolegů, vedení školy;
- formuluje plán svého profesního rozvoje, konzultuje jej s kolegy, vedením školy;

8.4 plán svého profesního rozvoje koordinuje s úkoly a cíli školy, ve které učí;

- přichází s návrhy – za kolegy i vedením školy – jak svůj osobní a profesní rozvoj sladit s úkoly a cíli školy;

8.5 k profesnímu rozvoji využívá rozmanité dostupné prostředky, např. literaturu, internet, konzultace s kolegy, kurzy dalšího vzdělávání učitelů;

- doloží (např. formou profesního portfolia, pedagogického deníku apod.), jaké prostředky využívá ke svému profesnímu rozvoji);

8.6 svůj profesní růst průběžně vyhodnocuje a své profesní pokroky je schopen prokázat;

- učitel doloží obsah a výsledky svého dalšího vzdělávání – seznam prostudované odborné literatury, doporučí odborný seminář nebo odbornou literaturu spolupracovníkům;
- analyzuje a vyhodnocuje kvalitu svojí pedagogické práce prostřednictvím rozmanitých technik;

8.7 své odborné problémy, otázky i pokroky sdílí s kolegy;

- poskytuje spolupracovníkům své autorské texty (učební texty, prezentace, projekty, přípravy, atd.);
- uspořádá pedagogickou dílnu, jejímž obsahem jsou poznatky, které nabyt v rámci profesního seberozvoje;
- pracuje jako uvádějící učitel, metodik, mentor;

8.8 aktivně čelí stresu a syndromu vyhoření.

Příloha č. 2

Popis hodnoticí škály

Hodnoticí škála slouží učitelům i hodnotitelům k hodnocení kvality profesních činností učitele v jednotlivých kritériích, která jsou rozpracována v Rámci profesních kvalit učitele. Hodnocení kvality profesních činností učitele v daném kritériu konkrétním stupněm ze škály, vždy zdůvodněné, je součástí podkladů pro hodnotící rozhovor učitele s hodnotitelem. Možné rozdíly v hodnocení na škále jsou příležitostí k vyjasňování, argumentování, případně k hledání shody. Svou podstatou hodnoticí škála primárně slouží učitelům v jeho učení a rozvoji dovednosti reflexe a sebereflexe a kolegům a vedení školy jako podpora rozvoje profesních dovedností učitelů.

Hodnoticí škála je v procesu sebehodnocení a hodnocení prostředkem, ne cílem.

Škála zahrnuje **stupně N – A – B – C – D – E – F**. Jsou ukazatelem toho, jak učitel profesní činnosti popsané v daném kritériu zvládá či se v nich dále rozvíjí v konkrétním období a kontextu. Stupně škály nejsou „posazené“ na jedné metrice (viz grafické vyjádření stupňů škály níže), jsou zde stupně charakterizující úroveň práce učitele i stupně vyjadřující míru pokroku, stupně definované a doporučené k hodnocení relativně objektivnímu a stupně, které mají individuální charakter vzhledem k hodnocenému učiteli. Jednotlivé stupně škály jsou odvozovány od klíčového stupně D.

Jednotlivé stupně vyjadřují:

N – Zvládnutí profesních činností popsaných v daném kritériu nelze hodnotit. Stupeň N bude využíván spíše ojediněle, není stupněm hodnotícím úroveň práce učitele. Důvodem jeho volby může být např. to, že konkrétní profesní činnosti nelze v dané škole realizovat.

A – Zvládnutí profesních činností popsaných v daném kritériu na základní úrovni. Stupeň A charakterizuje základní úroveň kvality zvládnutí profesních činností učitele popsaných v daném kritériu. Stupeň A obsahuje vysokou míru individualizace, může charakterizovat velmi odlišnou úroveň kritéria nedosahující stupně D. Jeho obsah závisí např. na tom, jak mají ve škole nastavená kritéria přijímání učitelů, je ovlivněn požadavky na absolventa vystudované vysoké školy vzdělávající učitele apod. U stupně A je proto nutné, aby učitel/hodnotitel individuálně co nejpodrobněji popsal, jak na tom z hlediska zvládnutí profesních činností popsaných v daném kritériu učitel právě je.

B – Drobný pokrok ve zvládnutí profesních činností popsaných v daném kritériu (od stupně A ke stupni D). Stupeň B má dynamizující charakter. Slouží k zachycení drobných pokroků učitele mezi stupni A a D a vyjádření toho, co učitel dělá pro dosažení stupně D.

C – Podstatný pokrok ve zvládnání profesních činností popsaných v daném kritériu (od stupně A ke stupni D). Stupeň C má dynamizující charakter. Slouží k zachycení podstatných pokroků učitele mezi přesněji charakterizovanými stupni A a D a vyjádření toho, co učitel dělá pro dosažení stupně D.

D – Standardní zvládnání profesních činností popsaných v daném kritériu. To znamená, že učitel zvládá profesní činnosti popsané v daném kritériu v typických nebo opakujících se situacích. Daným profesním činnostem rozumí (chápe, proč je dělá). V nových situacích, podmínkách, kontextu se k nim snaží přistupovat tvořivě. Je schopen své profesní činnosti popsané v daném kritériu reflektovat a sdílet spolu s kolegy. Stupeň D je klíčovým stupněm pro kvalitu práce učitele i kvalitu školy.

E – Další pokrok ve zvládnání profesních činností popsaných v daném kritériu. Stupeň E má dynamizující charakter. Slouží k zachycení pokroků učitele mezi stupni D a F a k vyjádření toho, co učitel dělá pro dosažení stupně F.

F – Vynikající zvládnání profesních činností popsaných v daném kritériu. To znamená, že učitel zvládá profesní činnosti popsané v daném kritériu v širokém spektru situací, podmínek a změn. K daným profesním činnostem přistupuje tvořivě a samostatně (tj. aktivně hledá, zkouší a vyhodnocuje různá řešení). Má hluboké porozumění daným jevům a procesům, vhléd a nadhled. Je schopen v profesních činnostech popsaných v daném kritériu poradit ostatním kolegům nebo studentům učitelství. Případně je schopen k problematice profesních činností popsaných v daném kritériu publikovat či se účastnit pedagogického výzkumu. Pokud jde o stupeň F, předpokládá se, že tento bude využíván spíše ojediněle, protože jde o vyjádření nejvyšší možné kvality, se kterou učitel zvládá daný aspekt profese. I čerstvý absolvent magisterského učitelského studia může (být ojediněle) zvládat profesní činnosti popsané v daném kritériu na tomto nejvyšším stupni na škále.

Příloha č. 3

Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Markéta Musilová a jsem studentka pedagogické fakulty UK v Praze. Dotazník, který máte před sebou je součástí výzkumu mé diplomové práce *Začínající učitel na prvním stupni ZŠ z pohledu zvládnutí profesních kvalit*. Předpokladem k vyplnění dotazníku, je předchozí prostudování Rámce profesních kvalit a zpracované sebehodnocení. Informace získané tímto dotazníkem budou vyhodnocené a pomohou zmapovat situaci začínajících učitelů, jejich silných stránek a dalších podnětů k růstu. Všechny údaje, které zde uvedete, budou použity výhradně pro potřeby diplomové práce.

Vyplnění dotazníku Vám zabere asi 20 minut času. Velmi děkuji za zodpovězení a odevzdání dotazníku.

Základní údaje

1. Jste:

1. muž
2. žena

2. Kolik je vám let?

_____

3. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání? Na jaké škole jste jej dosáhl/a? V jakém oboru?

_____
_____
_____

4. Ve které základní škole nyní působíte?

_____

5. Máte nějakého uvádějícího učitele (mentora)? Zakroužkujte správnou odpověď

Ano   Ne

Hlavní část

1. Nezbytným předpokladem vykonávání všech níže uvedených profesních činností jsou profesní znalosti a profesní etika učitele. Z následující nabídky vyberte činnosti, pro které jste se cítili nejlépe připraveni z vysoké školy a ve kterých se cítíte nejvíce jistě. Charakteristiky uvedených činností najdete v Rámci profesních kvalit.

- a) *Plánování výuky*
- b) *Prostředí pro učení*
- c) *Procesy učení*
- d) *Hodnocení práce žáků*
- e) *Reflexe výuky*
- f) *Rozvoj školy a spolupráce s kolegy*
- g) *Spolupráce s rodiči, odbornou a širší veřejností*
- h) *Profesní rozvoj učitele*

2. Která profesní činnost je pro Vás nejobtížnější? Vyberte tři činnosti, u každé odpovězte na otázky: Co je příčina problému? Co Vám pomáhá tento problém překonat (zlepšit se v dané oblasti)? Co byste považovali za ideální podporu týkající se pomoci v této pro Vás problémové činnosti? Prostor na odpovědi najdete níže.

- a) *Plánování výuky*
- b) *Prostředí pro učení*
- c) *Procesy učení*
- d) *Hodnocení práce žáků*
- e) *Reflexe výuky*
- f) *Rozvoj školy a spolupráce s kolegy*
- g) *Spolupráce s rodiči, odbornou a širší veřejností*
- h) *Profesní rozvoj učitele*

1. profesní činnost

Co je příčina problému?

Co Vám v současné době pomáhá tento problém překonat (zlepšit se v dané oblasti)?

Co byste považovali za ideální podporu týkající se pomoci v této pro Vás problémové činnosti?

---

2. profesní činnost

Co je příčina problému?

Co Vám v současné době pomáhá tento problém překonat (zlepšit se v dané oblasti)?

Co byste považovali za ideální podporu týkající se pomoci v této pro Vás problémové činnosti?

---

3. profesní činnost

Co je příčina problému?

Co Vám v současné době pomáhá tento problém překonat (zlepšit se v dané oblasti)?

Co byste považovali za ideální podporu týkající se pomoci v této pro Vás problémové činnosti?

---

3. Co Vám nyní nejvíce pomáhá k dalšímu profesnímu rozvoji? Vyberte 3 možnosti a seřadte je podle toho, jak jsou pro Vás významné (1 = nejvýznamnější, 3 = nejméně významná; k odpovědi využijte řádky pod otázkou).

- a) uvádějící učitel
- b) hospitace na hodinách jiných, učitelů a komunikace s nimi
- c) další kurzy a vzdělávání (jaké?)
- d) četba odborné literatury (knihy, časopisy)
- e) popis kvality (Rámec profesních kvalit učitele, ...)
- f) jiné: _____

---

4. Co byste doporučili studentům pedagogické fakulty, kteří se právě připravují na profesi učitele prvního stupně ZŠ?

---

5. Pracovali jste s nástrojem nazvaným Rámec profesních kvalit¹, který má vyjadřovat kvality učitele základní a střední školy. Není specificky zaměřený na začínající učitele. Do jaké míry byl pro vás jako začínající učitele vhodným nástrojem pro sebehodnocení?

---

6. Napište návrhy na změnu Rámce profesních kvalit tak, aby více vyhovoval začínajícímu učiteli.

---

¹ Celé znění Rámce profesních kvalit učitele zde:

http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/08_Ramec_profesnich_kvalit_ucitele.pdf

Příloha č. 4

Hodnocení – formulář

2. Prostředí pro učení

Učitel ve třídě vytváří prostředí, v němž se žáci cítí dobře a mohou pracovat s vysokým nasazením. Ke každému žákovi přistupuje jako k jedinečné lidské bytosti a bez předsudků.

2.1 Vytváří prostředí vzájemné úcty a respektu;

- je ke každému žákovi zdvořilý a důsledně vyžaduje od žáků, aby byli zdvořilí vůči němu i spolužákům, vyhýbá se ironii;
- dává prostor k vyjádření vlastních zkušeností, názorů a představ žáků;
- projevuje vstřícnost, vřelost, zájem a respekt každému žákovi; pokud je to možné, tak problémy řeší individuálně, ne demonstrativně;

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Začínající učitel	D	Zajímám se o děti a jejich problémy i radosti, snažím se je vyslechnout. Problémy se snažím řešit individuálně. Na vyjádření vlastních názorů a představ všech žáků není většinou čas.

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Uvádějící učitel	D	Vytvářím prostředí, kde je úcta a respekt, snažím se dát dětem prostor k vyjádření.

2.2 Podporuje soudržnost třídy a spolupráci mezi žáky;

- *analyzuje vztahy ve třídě a snaží se je pozitivně ovlivnit přiměřenými zásahy;*
- *žádá a oceňuje vzájemnou pomoc mezi žáky;*

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Začínající učitel	C	Dělám, co můžu, ale teprve se učím, jak reagovat v případě hádek a střetů. O chování mluvím s dětmi i individuálně. Vzájemnou pomoc oceňuji a vyžaduji.

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Uvádějící učitel	Ⓟ	<i>Snaží se nebot každý ke spolupráci, sleduje a analyzuje vztahy ve třídě.</i>

2.3 Vyjadřuje žákům důvěru a pozitivní očekávání, podporuje jejich sebedůvěru;

- *staví na silných stránkách žáka a konstruktivně přijímá jeho případný neúspěch;*
- *vytváří situace, ve kterých může žák prožít úspěch („Zkus to ještě jednou, už jsi blízko, to dokážeš, neboj se...“);*

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Začínající učitel	C	Snažím se, ale rychle mi dojde trpělivost, když vidím, že děti vzdávají činnost dříve, než se ji pokusí zvládnout.

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Uvádějící učitel	D	Právně sebedůvěru žáků svým pozitivním přístupem.

2.4 Rozpoznává odlišné učební potřeby a možnosti jednotlivých žáků a reaguje na ně; projevuje porozumění pro potřeby žáků;

- *aktivně získává přiměřenou formou (např. rozhovory, žakovské portfolio) informace o žákovi a jeho potřebách;*
- *adekvátně reaguje na přímé i nepřímé podněty žáků v průběhu vyučování a včleňuje je do výuky;*
- *pomáhá žákům izolovaným a třídou odmítaným;*

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Začínající učitel	C	Snažím se. Myslím, že jednotlivé potřeby dětí celkem odhadnu, ale ne vždy se mi podaří na ně reagovat, odpovědět na ně. Snažím se zapojit izolované, ale jsem netrpělivá, když vidím, že nespolupracují.

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Uvádějící učitel	①	Shromažďuje a zpracovává informace + feedback, sleduje si, o procesu myšlenek. Zaměřuje se na žáky, kteří se nezapadli do kolektivů.

2.5 Dává žákům prostor pro vyjádření, naslouchá žákům a poskytuje jim zpětnou vazbu; dbá na to, aby si žáci naslouchali navzájem a aby naslouchali učiteli;

- přeměrovává otázky a poznámky žáků na jiné žáky, žáci často reagují na sebe navzájem;
- rozvíjí a podporuje dovednost ocenit se navzájem;
- poskytuje dostatek času na přemýšlení a odpověď;
- povzbuzuje žáky ke kladení otázek a oceňuje chuť se ptát;
- nabízí činnosti, v nichž se žáci učí rozlišovat a pojmenovávat své pocity a hovořit o nich;
- zapojuje žáky do rozhodování a umožňuje jim nést spoluodpovědnost za věci, které se jich týkají;

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Začínající učitel	C	Nedaří se mi nechat vždy všem žákům dost prostoru na přemýšlení (někteří jsou rychlejší). S pocity jsme zatím cíleně nepracovali, do rozhodování se žáky snažím zapojovat.

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Uvádějící učitel	C	<i>děti mají chuť pro organizaci, ale nedokážou se navzájem postarat a konstruktivně si s ní poradit.</i>

2.6 Zvládá kázeň ve třídě, která je chápána jako dodržování dohodnutého řádu a pravidel chování a soužití ve třídě; při řešení nekázně a rušivého chování jedná rázně, důsledně, ale současně s důrazem na důstojnost a vzájemný respekt;

- rozvíjí dovednost spoluvytvářet a respektovat pravidla a řád;
- podporuje žáky ve slušném, poctivém, ohleduplném a respektujícím chování vůči ostatním a v čekávání téhož chování od druhých;
- upozorňuje žáka na konkrétní problémy jeho chování (např. učitel vysvětluje žákovi, který porušil pravidla, a je-li to vhodné, i ostatním žákům, proč a v čem je porušení pravidla nebo řádu špatné);
- pro zvládání kázně a zvnitřnění pravidel chování využívá pozitivní zpětnou vazbu;
- umí převzít odpovědnost, správně se rozhodnout a adekvátně zasáhnout, pokud jde o situaci krizové intervence, ve které jde o ohrožení žáka;
- jasně vyjadřuje, jaké chování je pro něj nepřijatelné;
- kázní napomáhá kvalitní a zajímavou výukou;

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Začínající učitel	C	Zapojuji žáky do vymýšlení pravidel, podporuji respektující chování vůči ostatním, upozorňuji žáky na konkrétní chování, snažím se hodně používat pozitivní zpětnou vazbu, ale jsem nedůsledná a tím se kázeň uvolňuje.

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Uvádějící učitel	3	Ještě se nedare' vyladit' káráni' a vrtání' učen'el chování'. Chování' učitel' v hodinách narušuje jejich' postupnou přípravou' vyuku.

2.7 Přizpůsobuje prostředí třídy, její uspořádání a vybavení potřebám žáků a plánovaným činnostem; prostředí podporuje a umožňuje aktivní zapojení do široké škály činností;

- nabízí žákům dostupné pomůcky a materiály, materiály jsou žákům přístupné, mohou si je samo- statně brát a využívat dle aktuálních potřeb výuky;
- zapojuje žáky do plánování uspořádání třídy, utváření prostředí třídy i jejího udržování;
- práce žáků jsou soustavně prezentovány a smysluplně využívány;
- efektivně využívá prostorových možností a materiálního vybavení školy;
- vede žáky k osobní odpovědnosti za péči o jejich pracovní prostředí.

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Začínající učitel	C	Chtěla bych žáky více zapojit do udržování uspořádání a pořádku ve třídě.

HODNOTITEL	ŠKÁLA	ZDŮVODNĚNÍ
Uvádějící učitel	C	aktivně sledá' shodně' uspořádání' třídy a uspořádání' umístění' materiálů' tak, aby děti' mohly samostatně' pracovat a nic' by narušovaly práci ostatních.